

Angliában, illetőleg Nagybritanniában nemkevésbé égető kérdéssé nőtte ki magát a szaporodás hanyatlása. Chiozza Money nemrégiben valóságos riadót fűvott a Nineteenth Century-ben közzétett cikkében, amelyben kifejtette, hogy a szaporodás Nagybritanniában már csak 0,4%, úgy hogy csak egy piciny sülyedés kell a születések számában, vagy egy kis növekedés a kivándorlásban, amely 1911-ben már amúgy is 262 ezerre rúgott, és Nagybritannia a csökkenő népesség stádiumában lesz.

Franciaországról köztudomású, hogy máris az apadó népesség-szám korszakát éli. Születéseinek száma a halálozások számához már úgy aránylik, mint 96 a százhoz, és sajtójában, irodalmában, társadalmában valósággal eget veri a siránkozás e feltartóztathatatlan pusztulás miatt.

Magyarországon is problémává érett már ez a jelenség. Az O. M. G. E. szociális bizottsága a közelmúltban foglalkozott e kérdéssel Katona Bélának e tárgyú felolvasása alkalmából. Vargha Gyula, a statisztikai hivatal igazgatója ezen a tanácskozáson már azt is ellenezte, hogy bizottságot küldjenek ki e jelenség tanulmányozására és megfelelő orvosló intézkedések kigondolására, hanem igen erőlyes hangon jelentette ki, hogy itt az adatgyűjtés ideje már lejárt, itt cselekedni kell, ha nagyon nagy bajokat el akarunk háritani.

De hogy mi legyen ez a cselekedet, azt nem mondotta meg se Vargha Gyula, se Chiozza Money, se az a sok többé-kevésbé tehetséges ember és az a néhány lángész, aki Franciaországban evvel a kérdéssel foglalkozott és egészen bizonyos, hogy nem fog e részben eredményre vezetni a német alaposág sem. Sok szép adatot fognak összegyűjteni, többet és pontosabbat, mint bárhol másutt, megvitatják a kérdést úgy, hogy a vita anyagához már utóbb a legnagyobb zseni se fog többé hozzátehetni semmit se, de azért az arkánomot nem fogják megtalálni soha.

A porosz miniszterek már a kérdéseikkel is elárulják, hogy minden kutatás nélkül is, már előre tudják a feleleteket. Igenis elharapódzott utóbbi időben a nemzés korlátozása és balga gyermek-mese, hogy az emberek elkorcsosodása okozná a születések apadását. Igenis tudvalevő dolog, hogy ez a korlátozás a szülőknek, meg az utódoknak is az érdekében történik.

Szándékosan mond az valótlan, vagy pedig túlságosan rövidlátó, aki a lakásnyomorúságban, a városban tóduló emberek összezsúfoltságában, a rossz kereseti viszonyokban és ilyesmikben keresi e jelenség okát és szociálpolitikai orvos-szereket sürget a baj gyógyítására. Szociálpolitikai orvos-szereket követelünk magunk is minden talpalattnyi területen, ahol ezek a szerek valamit gyógyíthatnak, de nem tehetjük magunkat vakoknak, hogy ne akarjuk meglátni a tény, amely szinte kiszúrja az ember szemét, hogy a nagyobb jóléttel, nagyobb megélhetési biztonssággal, magasabb kultúrnívóval, kényelmesebb és gondtalanabb étellel nem növekszik, hanem csökken a születések száma. Proletár, ez szószerinti fordításban annyit tesz, mint nemző. Ez volt a legjellemzőbb tulajdonsága már évezredekkel ezelőtt is a nyomorúságban és bizonytalanságban élő embernek. Minél inkább távolodik a nagy tömeg az igazi proletártípustól, minél inkább alátámasztja existenciájának alapjait a szociálpolitika, annál kisebb lesz a születések száma. Közismert tények ezek. A nagyon szegény városrészekben esik 1000 szülésre alkalmas

Dr. Kadosa Marcel: A gyermeknemzés társadalmi problémája.

Az európai nagy kultúrnemzetek között eddig német volt az, amely különösen a franciával való antagonizmusának a világitásában, irigyelt és csodált példája volt a szaporodásnak. Tegnap még így volt. Ma pedig Németország égető problémájának tekintik a szaporodás aránylagos visszafejlődését. Már komoly intézkedések lehetőségeit és szükségességét hangoztatják és a közvélemény hivatalos visszatükröződést is nyert a porosz belügyi-, földmívelésügyi-, kereskedelemügyi- és közoktatásügyi miniszterek rendeleteiben, akik felkérték a hatáskörükbe tartozó közigazgatási hatóságokat, hogy terjedelmes anyagot gyűjtsenek a poroszországi születések visszafejlődésének okairól. A rendeletek kifejezett utasítást adnak arra nézve, hogy a lakosság széles rétegei vonassanak be ebbe a kutatási munkálatba. Így pl. az orvosok nyilatkozzanak, hogy van-e Szerepe e jelenségben a nemzőképesség és női termékenység csökkenésének¹³⁾ Vajjon a születések csökkenése bizonyos néposztályokra korlátozódik-e és vajjon nem az illető néposztályok higiéniai viszonyaiban rejlő elkorcsosodás-e az oka ennek a jelenségnek. A kutatás fősúlypontja mégis a szándékos korlátozásra kell hogy essék a miniszterek utasítása értelmében. És pedig a) hogy szokásban volt-e ez a szándékos korlátozás már előbb is az egyes néposztályoknál és melyeknél? továbbá, hogy elharapódzott-e újabban ez a szokás? b) vajjon szociális okokra vezethető-e vissza ez a jelenség és milyenekre¹⁴⁾ főképp, hogy a szülők érdekében történik-e (irtózás a sok szülestől, kényelemszeretet, luxus, női foglalkozások stb.) vagy pedig a felnövő generáció érdekében? (a hagyatékrész növelése, jobb nevelés lehetősége és így tovább) c) vajjon volt-e hatással ebben az irányban a neomalthuzianista propagandának, vagy a különféle óvszerek sajtóbeli magasztalásának.

¹³⁾ Dr. Fanny, *Imle*: Die Tarifverträge. 1907. Jena, G. Fischer, 159. l.

¹⁴⁾ „Szociálpolitikai tanfolyam”, 1912. január 29.

korban lévő nőre Parisban 108 születés, a szegényvárosrészekben 95, a gazdag városrészekben 53 és a nagyon gazdag városrészekben, a milliomosok negyedében 34. Berlinben ezek a számok így alakulnak 157, 129, 63, 47. Bécsben 200, 164, 107, 71. Londonban 147, 140, 87, 63. Hol van ezekben a számokban az a tény kifejezésre juttatva, hogy a tömeglakások túlszűfolttsága apasztja a születések számát? Kétszer akkora és több mint kétszer akkora a születési arányszám az ötöd, hatod és tizedmagával megosztott egy szobás lakásokban, mint ott, ahol tizenkét szoba és terem, vagy egész palota áll egy család rendelkezésére. Adj az embereknek jobb lakást, biztosabb megélhetést, vagy pláne vagyont és a törvényszerűség bizonyosságával fogod apasztani a szaporaságukat. Ez a szabály önként kínálja magát a megállapításra az első szempillantásban, amelyet az ember Európa nemzeteinek a statisztika számadataira vet és látja a lefelé csökkenő születési arányszám-skálát teljesen párhuzamosan, de ellentétes irányban haladni a jólét és kultúra emelkedő számaival a 49 pro mill-es születési arányszámú Oroszországtól a 19.7 pro mill-es Franciaországig. Az élet megbecsülésének, körültekintő gondosságnak, a finomultabb gyermekszeregetnek a fejlődését mutatják ezek a csökkenő számok, azt az érettebb gondolkozást, amely megérteti az emberekkel, hogy felelősek gyermekeik sorsáért és hogy semmi, amit a fogamzás megakadályozása körül elkövetnek, bármiként prédikálják is nekik ezek erkölcsstelen voltát, nem olyan erkölcsstelen dolog, mint lényeket hozni a világra, akiknek emberhez méltó megélhetéséről gondoskodni nem tudnak.

Ott pedig, ahol ez a meggondolás tárgyaltan, mert akárhány gyermeknek volna bőséges megélhetése, ott egyszerűen olyan emberi jogok játszanak közre a szaporodás csökkenésében, amelyek a legnagyobb mértékben respektábilisak. A gyermekszülés, hozzávéve a terhesség gyötrelmeit is, a legnagyobb földi megpróbáltatások és szenvedések gyűjteménye. Az értelem bizonyos fokán önként kínálkozik a meggondolás, hogy az anyai szeretetnek két gyermek nem kisebb, hanem nagyobb objektuma, mint tizenkét gyermek és hogy az embernek más feladata is lehet a földön, mint kora fiatalságától egészen öregsége hajnaláig folyton teherben lenni, szülni és szoptatni. Ha pedig az értelmi fejlődés odáig jutott (és ez a fejlődési fok napjainkban szinte óránként vonja be az emberek százait a maga körébe), hogy a fogamzásnak a kényeztetés nagyobb mérvű feláldozása nélkül való megakadályozásával, ennek technikájával megismerkedik az ember, ettől kezdve semmiféle erőhatalom, semmi rábeszélés, se ígéret, se fenyegetés, se hivatalos jajveszékelés nem képes többé őt rábírnival arra, hogy visszatérjen apáink kilenc és tizenkét gyermekes rendszeréhez. Ha mégis: az csak kivétel lehet, amelynek nincsen jelentősége.

És ez jól is van így. Csak a mai egymással rivalizáló, egymás ellen fegyverkező nemzetek szempontjából aggályos jelenség a születések csökkenése. Ha a németek is elérik a szaporodási stagnációnak azt az állapotát, amelybe a franciák leghamarabb jutottak és ha rövid időn belül minden kultúrnép elérkezik ide: már ekkor is elveszti a jelentőségének jókora részét ez a kérdés. Pláne elveszti akkor, ha a nemzetek közötti versengést az egyensúlyba helyezés nyugalma fogja felváltani, ami bizonyára nem a lehetőségnek, hanem csupán az időnek a kérdése. Az emberiség teljes kipusztulásának a rémét lehetne még felidézni az egy és két gyermek rendszer

problémájának a kapcsán. És ezt nem is szokták elmulasztani a szaporaság apostolai, akik mellesleg mondván maguk rendszerint gyermektelenek vagy egy gyermek szülői. Ez azonban nem lehet többé az élet jelenségeivel foglalkozó emberiség problémája. Az emberiség természetes elmúlásának a kérdése semmiféle kapcsolatban nincsen az élő emberiség boldogságának a kérdésével. Az emberiség kivészése – ami egyébiránt beláthatatlan idők eseménye – se nem jó állapot, se nem rossz állapot, mert egyáltalában nem állapot. Az emberiség jóléte és boldogsága ellenben az utolsó ember elmúlásáig tartó probléma.